

22-08-2022

Høringsvar vedr. bekendtgørelse om udvidet producentansvar for filtre til tobaksvarer, der er engangsplastprodukter

Fra Plastic Change, Rådet for Grøn Omstilling, Oceana, Danmarks Naturfredningsforening og Kræftens Bekæmpelse takker vi for muligheden for at indgive høringssvar til bekendtgørelsen om udvidet producentansvar for filtre til tobaksvarer, der er engangsplastprodukter. Vi støtter bekendtgørelsens overordnede formål om at indføre udvidet producentansvar for filtre til tobaksvarer lavet af plastik, men stiller os uforstående over for, at man i implementeringen af producentansvaret ikke fokuserer mere på forebyggelse og på at sikre, at færre cigaretfilter fremover ender på gaden, i parker og i naturen.

Øg ambitionsniveauet

I rapporten "Udvidet producentansvar på cigaretter – Analyse af mulige organiseringsmodeller i Danmark" udarbejdet af Deloitte Consulting for Miljøstyrelsen i april 2020 opstilles der to forskellige modeller for implementering: Minimumsmodellen og den udvidede forebyggelsesmodel. Efter at have læst udkastet til bekendtgørelse er det vores vurdering, at man i denne har valgt at lægge sig tæt op ad minimumsmodellen, som i rapporten beskrives som havende en stærkt begrænset miljømæssig effekt. Under "miljømæssige konsekvenser" i kapitel 5 på side 41 konkluderes følgende: "Ved at vælge minimummodellen vil det nuværende niveau for henholdsvis henkastet affald og affald i det etablerede system **blive videreført**. De underliggende faktorer, der vurderes at have betydning for forbrugeradfærd, **påvirkes kun marginalt** i minimummodellen. Det antages derfor, at minimummodellen i **mindre udstrækning** medfører, at mængden af plast i naturen reduceres". Vi stiller os stærkt kritiske over for denne prioritering. Forebyggelse af, at filtre lavet af plastik ender som henkastet affald, må anses for at være en lavthængende frugt i overgangen til en cirkulær økonomi og i forhold til at mindske

plastikforureningen. Særligt henkastede cigaretskod er at finde alle steder til skade for miljøet og irritation for borgerne. Opgørelser viser, at cigaretskod er de mest hyppigt fundne plastikemner i den danske natur.¹ Som med alt andet plastik nedbrydes plastikken i filtrene desuden til mikroplastik, som blot øger forureningsproblemet. Tobaksvarer er altså ikke kun sundhedsskadelige for de tilstedeværende personer og på det tidspunkt varen forbruges, men forbliver skadelig i form af plastik og mikroplastik, der spredes i miljøet, bevæger sig igennem fødekæden og på anden vis skader miljø og sundhed. I forlængelse heraf må interessen i at holde hånden over industrien være relativt begrænset, da tobak generelt set er et skadeligt produkt. I følge WHO er der ingen evidens for, at filtre gør cigaretter mindre sundhedsskadelige.² Derimod ser filtrene og de tilhørende ventilationshuller ud til at øge sygdomsrisikoen, fordi man inhalerer røgen dybere ned i lungerne, og risikerer en dybereliggende lungekræft.^{3, 4} Cigaretfilterne vildleder forbrugerne til at tro, at cigaretter med filtre er mindre skadelige, og filtrene kan gøre det nemmere for børn og unge at begynde at ryge.⁵ Derfor anbefaler WHO, at man helt forbyder cigaretfiltere for at beskytte både befolkningens sundhed og miljøet.⁶ Vi tillader os derfor at spørge, hvor regeringens ambitionsniveau er henne i denne sag? Taget plastikkrisens overordnede omfang og kompleksitet i betragtning er cigaretfiltere et oplagt sted at starte, hvis man ønsker en langt mere restriktiv tilgang.

Styrk forebyggelsen og incitamentet til at udfase filtre med plastik

Formålet med udvidet producentansvar på cigaretfiltere må være at give producenterne incitament til helt at udfase brugen af plastikfiltere. Plastik udgør et unødvendigt stort træk på klodens ressourcer og forurener i alle dele af produktets livscyklus, ligesom plastikprodukter er forbundet med alvorlige sundhedsrisici i form af mikroplastik og skadelige kemikalier. Forebyggelse – dvs. helt at undgå brugen af filtre - bør således have førsteprioritet i overensstemmelse med EU's affaldshierarki. Det er derfor også afgørende, at det gebyr, producenterne skal betale, sættes så højt som muligt inden for rammerne af engangsplastdirektivet, så det har en reel forebyggende effekt - ikke mindst set i lyset af, at filtre ikke nedsætter risikoen for sygdom. Dette virker ikke til at være tilfældet med det gebyr på 0,72 øre pr. stk. filter, der lægges op til i bekendtgørelsen.

Det fremgår af høringsbrevet, at det i §11 fastsatte gebyr på 0,72 øre pr. stk. filter er fastsat på baggrund af et skøn over danske kommuners og statslige myndigheders udgifter til renhold, som er foretaget ved

¹ Syberg K., Palmqvist A., Khan F.R., Strand J., Vollertsen J., Clausen L.P.W., Feld L., Hartmann N.B., Oturai N., Moller S., Nielsen T.G., Shashoua Y. & S.F. Hansen (2020). A nationwide assessment of plastic pollution in the Danish realm using citizen science. *Sci. Rep.*, 10: 17773.

² <https://www.who.int/publications/i/item/9789240051287>

³ <https://tobaccocontrol.bmj.com/content/31/e1/e80#ref-8>

⁴ <https://academic.oup.com/jnci/article/109/12/djx075/3836090>

⁵ <https://www.who.int/publications/i/item/9789240041684>

⁶ <https://www.who.int/publications/i/item/9789240051287>

ekstern konsulent. Hertil bør det bemærkes, at kommunernes og statens nuværende renholdelsesniveau ikke nødvendigvis er tilstrækkeligt, men snarere må ses som et udtryk for, hvad det økonomisk har været muligt for kommuner og stat at prioritere til denne meget omfattende opgave. Det fremgår heller ikke, hvorvidt gebyret dækker 100 procent af de nuværende omkostninger eller kun de 80 procent som er minimumskravet i EU's engangsplastdirektiv. Ydermere fremgår det ikke, hvor stor en andel af gebyret, der skal dække oplysningstiltag. Miljøstyrelsens rapport fra 2020 slår fast, at "Noget af det, der vil differentiere minimummodellen fra en model med en højere ambition om forebyggelse, er omfanget af de finansielle bidrag, som producenterne skal yde til oplysningstiltag [...] Nødvendigheden af oplysningstiltag kan tolkes bredt, og det giver mulighed for, at medlemsstaterne kan skrue på ambitionsniveauet for deres oplysningstiltag for at fremme forebyggelse".

Den i bekendtgørelsen foreslåede organisering ligner også minimumsmodellen ved, at der ikke lægges op til at gøre det nemmere for borgeren at komme af med cigaretskoddet. Jf. § 11 i udkastet til bekendtgørelse skal gebyret dække omkostningerne ved oprydning eller indsamling samt transport og behandling af filtrene, forbrugerrettede oplysningstiltag, indsamling og rapportering af data samt administration af lovgivningen. Der afsættes altså ikke penge til at udbygge infrastrukturen på området, hvilket der ellers lægges op til i den udvidede forebyggelsesmodel. Det vil helt konkret sige, at der ikke umiddelbart kigges nærmere på, hvordan man reelt kan ændre den adfærd, der fører til henkastning af skodder mv. Som vi læser udkastet til bekendtgørelse, vil det i hvert fald fortsat være kommunerne, der står med finansieringen af sådanne adfærdsregulerende tiltag, hvilket vi stiller os undrende overfor. Pointen med det udvidede producentansvar må være, at producenterne skal tage ansvar for deres produkter - også efter forbrugerstadiet. Det er i den forbindelse vigtigt, at man er opmærksom på at overholde WHO's rammekonvention om tobakskontrol, som Danmark har ratificeret.⁷ Konventionens artikel 5.3 indebærer, at tobaksindustrien ikke skal have mulighed for markedsføring i form af CSR, greenwashing, partnerskaber eller påvirkning af myndigheder og beslutningstagere, men kun bør have den kontakt med myndigheder, som er strengt nødvendig ifm. lovmæssig regulering. Derfor er det nødvendigt, at tobaksindustriens finansiering af oprydningen efter deres produkter sker transparent, og uden mulighed for CSR, greenwashing eller indirekte markedsføring.

Vores klare anbefaling er at styrke forebyggelsen af forurening med cigaretfilter ved kilden og øge producenternes incitament til at udfase filtre med plastik ved at sætte gebyret så højt som muligt inden for rammerne af engangsplastdirektivet, og så det afspejler de reelle omkostninger ved oprydning af henkastede cigaretskod i naturen, en ambitiøs oplysningsindsats samt omkostninger til adfærdsregulerende tiltag.

⁷ <https://www.retsinformation.dk/eli/ltc/2005/43>

Vi står naturligvis til rådighed, hvis I ønsker at drøfte høringssvaret nærmere.

Med venlig hilsen

Lone Mikkelsen, Seniorrådgiver, Rådet for Grøn Omstilling

Mail: lone@rgo.dk

Tlf. 25792001

Malene Høj Mortensen, Public affairs rådgiver, Plastic Change.

Mail: mhm@plasticchange.org

Tlf. 2728 0593.

Mette Hoffgaard Ranfelt, Miljøpolitisk chefrådgiver, Danmarks Naturfredningsforening

Mail: mette@dn.dk

Tlf. 31193251

Naja Andersen, Politisk seniorrådgiver, Oceana

Mail: nandersen@oceana.rog

Tlf. 53788626

Niels Them Kjær, Projektchef for tobaksforebyggelse, Kræftens Bekæmpelse

Mail: ntk@cancer.dk

Tlf. 30381531